

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW

Alkohol a przemoc domowa

Problematyka zależności pomiędzy spożywaniem alkoholu a występowaniem przemocy domowej jest przedmiotem badań i pogłębionej analizy od wielu lat. Choć jak dotąd żadne badania nie potwierdziły zależności przyczynowo skutkowej pomiędzy używaniem alkoholu a przemocą domową, to jednocześnie wszystkie one wskazywały alkohol jako czynnik ryzyka pojawienia się przemocy. Już w 1990 roku B.J. Bushman i H.M. Cooper z Uniwersytetu Stanowego Iowa w opublikowanych wynikach przeglądu badań nad wpływem alkoholu na zachowanie podkreślali, że żaden inny środek nie pozostaje w tak ścisłych związkach z agresją jak alkohol¹. Z kolei jak wynika z naszymi rodzinnymi badaniami, przeprowadzonymi przez Millword Brown SMG/KRC dla Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w 2012 roku, osoby doznające przemocy deklarowały, że osoba stosująca wobec nich przemoc domową była pod wpływem alkoholu w 46% przypadków przemocy fizycznej, 45% przemocy psychicznej, 40% przemocy seksualnej oraz 38% przemocy ekonomicznej. W świetle badań mężczyźni wykazują większą agresywność wobec swoich partnerek po spożyciu alkoholu, a kobiety są bardziej narażone na przemoc, jeśli ich partnerzy nadużywają alkoholu².

¹B.J. Bushman i H.M. Cooper: Effects of Alcohol on Human Aggression: An Integrative Research Review, Psychological Bulletin 1990, No 107(3):341-54, https://www.researchgate.net/publication/21014936_Effects_ofhttps://_Alcohol_on_Human_Aggression_An_Integrative_Research_Review

²„Diagnoza dotycząca realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wykonywanych przez zespoły interdyscyplinarne/ grupy robocze, a także realizacji procedury „Niebieskie Karty” w oparciu o rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, 2012.

Statystyki policyjne na całym świecie wskazują na związek pomiędzy spożywaniem alkoholu a stosowaniem przemocy wobec najbliższych. Statystyki policji w Wielkiej Brytanii wskazują, że 2/3 zgłoszonych przypadków przemocy domowej dotyczy sytuacji, w których sprawca przemocy był pod wpływem alkoholu. W Stanach Zjednoczonych 40% zgłoszonych przypadków przemocy domowej alkohol był czynnikiem towarzyszącym przemocy³. Jak z kolei wynika z badań prowadzonych w Australii, przemoc fizyczna, która może skutkować obrażeniami zagrażającymi życiu, jest dwa razy bardziej prawdopodobna w rodzinach z problemem alkoholowym niż w rodzinach, w których problem taki nie występuje. Dodatkowo w australijskich badaniach wskazano na istotny związek pomiędzy gęstością punktów sprzedaży alkoholu a wskaźnikami dotyczącymi przemocy domowej na danym terenie⁴.

Dlaczego tak się dzieje? Otóż wiąże się to z tym, jaki wpływ na człowieka ma alkohol. Alkohol szybko przedostaje się do układu nerwowego i do mózgu, powodując różne zmiany w zależności od poziomu jego stężenia we krwi. Objawy upojenia alkoholowego są bardzo różne – od euforii i nieznacznych zaburzeń równowagi przez zaburzenia samokontroli aż do zaburzeń świadomości, prowadzących do śpiączki. Niektóre skutki działania alkoholu na ośrodkowy układ nerwowy mogą mieć wpływ na zachowania agresywne. Spożywanie alkoholu ogranicza samokontrolę⁵.

³K. Michalska: *Alkohol a przemoc domowa*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fkcpu.gov.pl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2024%2F09%2FAlkohol-a-przemoc-domowa_KM.docx&wdOrigin=BROWSELINK

⁴ R. Mayshak i in. *Alcohol-involved family and domestic violence reported to police in Australia 2020*, [za:] K. Michalska: *Alkohol a przemoc domowa*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fkcpu.gov.pl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2024%2F09%2FAlkohol-a-przemoc-domowa_KM.docx&wdOrigin=BROWSELINK

⁵*Wpływ alkoholu na układ nerwowy*, artykuł dostępny pod adresem: www.mp.pl/pacjent/psychiatria/lista/91244,wpływ-alkoholu-na-układ-nerwowy

Na skutek tego oddziaływania, osoby będące pod wpływem alkoholu, mogą mieć ograniczoną kontrolę nad swoim zachowaniem, wzrasta w nich poczucie pewności siebie i nieuzasadnione przekonanie co do słuszności i nieomyłności własnych działań i poglądów. Ponadto u osób w stanie nietrzeźwości mogą pojawić się zaburzenia poznawcze, co może ograniczać rozumienie i analizę sytuacji, w której aktualnie znajduje się dana osoba, utrudniać rozpoznawanie własnych i cudzych emocji oraz zachowań i uruchamiać własną interpretację tego, co robią i mówią inne osoby. Wreszcie, osoby, które stosowały przemoc domową, będąc w stanie nietrzeźwości, starają się zminimalizować własną odpowiedzialność za zachowania agresywne i przekonują, że gdyby byli trzeźwi, nigdy nie stosowaliby przemocy. Niewątpliwie jednak uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że osoby stosujące przemoc często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Około 60% pacjentów leczenia odwykowego przyznaje, że ma problemy związane z przemocą wobec najbliższych. Warto jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy⁶.

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW

Tekst powstał w ramach bezpłatnej ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej „Przeciwdziałanie przemocy domowej” realizowanej w 2025 r. przez Fundację Instytut Nowej Kultury, www.instytutnowejkultury.pl

⁶Charakterystyka zjawiska przemocy domowej, artykuł dostępny pod adresem: <https://kcpu.gov.pl/przemoc/charakterystyka-zjawiska-przemocy-w-rodzinie/>